

Sygn. akt IV CSK 588/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Marta Romańska

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielni

Rolniczo -

Handlowej ROLNIK

przeciwko Arturowi Z. - Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym i Skarbowi

Państwa - Sądowi Rejonowemu, z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej

Gabrieli S. - następcy prawnego Józefa C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 20 maja 2011 r.,

dwóch skarg kasacyjnych: pozwanego Artura Z. - Komornika Sądowego i pozwanego

Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 21 kwietnia 2010 r.,

uchyła zaskarżony wyrok w pkt I - szym w części dotyczącej przypisania pozwanym odpowiedzialności solidarnej i zmienia go o tyle, że wykreśla z jego treści słowo "solidarnie",
oddala skargi kasacyjne w pozostałym zakresie,
zasądza od pozwanych na rzecz strony powodowej 2.500 (dwa tysiące pięćset) zł tytułem części kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.

Syndyk masy upadłości Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik” w pozwie skierowanym przeciwko Bankowi Zachodniemu WBK Spółce Akcyjnej domagał się zasądzenia kwoty 162.262,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 10 kwietnia 2003 r. do dnia zapłaty tytułem naprawienia szkody powstałej w następstwie przelania środków zgromadzonych na zajętych w postępowaniu egzekucyjnym rachunku bankowym, twierdząc, że do zajęcia doszło wbrew dyspozycji art. 63 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (tekst jednolity Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.). Do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanej przystąpił Józef C. - wierzyciel, z którego wniosku toczyło się postępowanie egzekucyjne, w toku którego doszło do zajęcia rachunku bankowego powoda, wnosząc o oddalenie powództwa.

Powód, pismem procesowym z dnia 19 listopada 2003 r., wniósł o wezwanie w charakterze pozwanych solidarnie Komornika Rewiru II przy Sądzie Rejonowym i Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego. Powód cofnął pozew przeciwko Bankowi Zachodniemu WBK S.A., na co pozwany wyraził zgodę. Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanych podmioty wskazane przez powoda w piśmie z dnia 19 listopada 2003 r. oraz umorzył postępowanie w stosunku do Banku Zachodniego WBK S.A. Dopozwani wnieśli o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 30 września 2004 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo. Na skutek apelacji powoda, Sąd Apelacyjny uchylił wyrok, znosząc postępowanie od dnia 1 czerwca 2004 r. jako nieważne w związku z brakiem zawiadomienia o terminach rozpraw Prezesa Sądu Okręgowego, wykonującego czynności procesowe za Skarb Państwa i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 27 marca 2006 r., Sąd Okręgowy oddalił powództwo. Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji powoda, wyrokiem z dnia 28 lutego 2007 r. zmienił zaskarżone orzeczenie, zasądając solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 162.262,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 grudnia 2003 r. do dnia zapłaty. Oddalił natomiast apelację

co do żądania zasądzenia odsetek od daty wcześniejszej. Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargami kasacyjnymi obaj pozwani.

Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 28 lutego 2007 r. i wyrok Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2006 r., zniósł postępowanie poczynając od rozprawy z dnia 1 czerwca 2004 r. i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy wskazał na nieważność postępowania związaną z wadliwą reprezentacją strony powodowej, ze względu na fakt, że pełnomocnik powoda - radca prawny Bartosz R. - nie miał umocowania do działania w sprawie przeciwko Komornikowi Rewiru II przy Sądzie Rejonowym i Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu.

Po kolejnym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy, wyrokiem z dnia 22 października 2008 r., zasądził od pozwanych Artura Z. i Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego na rzecz powoda kwotę 162.262,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 grudnia 2003 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2010 r. Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji pozwanych Artura Z. – Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym i Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego z dnia 22 października 2008 r. o tyle, że zasądzonej od pozwanych na rzecz upadłego kwocie 162.262,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 grudnia 2003 r. nadał postać zobowiązania solidarnego.

W sprawie dokonano następujących ustaleń.

Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa „Rolnik” wniosła pozew przeciwko Gabrieli S., Janowi M. i Józefowi C. o zapłatę solidarnie na jej rzecz kwoty 458.278 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Sąd Okręgowy, nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 14 grudnia 2000 r., orzekł zgodnie z żądaniem pozwu. Stwierdzona nakazem zapłaty należność została wyegzekwowana. Zarzuty od nakazu zapłaty wniósł Józef C. Postanowieniem z dnia 4 lipca 2002 r. ogłoszona została upadłość Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik”. Sąd Okręgowy wyrokiem dnia 29 stycznia 2003 r., po rozpoznaniu zarzutów Józefa C., uchylił nakaz zapłaty w stosunku do niego i powództwo oddalił oraz orzekł o zwrocie wyegzekwowanego

świadczenia poprzez zasądzenie na rzecz Józefa C. kwoty 294.619,24 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 lutego 2002 r.

Po uprawomocnieniu się wyroku, Komornik Sądowy Rewiru II przy Sądzie Rejonowym wszczął na wniosek Józefa C. postępowanie egzekucyjne, w toku którego dokonał zajęcia należącego do powoda rachunku bankowego prowadzonego przez Bank Zachodni WBK S.A. i wyegzekwował na rzecz wierzyciela kwotę 162.262,50 zł. Pozostała część wierzytelności Józefa C. została zgłoszona w postępowaniu upadłościowym i w projekcie listy wierzytelności sporządzonej przez syndyka zaliczona do kategorii VI. Józef C. nie zgłosił sprzeciwu.

Z uwagi na brak środków finansowych nie został sporządzony plan podziału funduszy masy upadłości. Zaspokojono jedynie niektórych wierzycieli zaliczonych do kategorii I z bieżących wpływów masy upadłości. Na dzień 31 grudnia 2006 r. powód dysponował środkami w kwocie 3.836,63 zł na rachunku bankowym i kwotą 440,54 zł w kasie. W masie upadłości pozostał do likwidacji sprzęt biurowy. Kwartalne wpływy z egzekucji wierzytelności nie przekraczały kwoty 400 zł, a pozostałe do wyegzekwowania wierzytelności kwotę około 60.000 zł. Długi masy upadłości wyniosły kwotę 64.371,72 zł, a środki niezbędne do zakończenia postępowania upadłościowego kwotę 70.459,40 zł. Stan środków znajdujących się w dyspozycji powoda w okresie bezpośrednio poprzedzającym zamknięcie rozprawy wynosił 516,89 zł.

Sąd Okręgowy uznał powództwo w zasadniczej części za uzasadnione. Nie przychylił się do zarzutu braku zdolności procesowej komornika nie oznaczonego z imienia i nazwiska, wskazując, że pozwany Artur Z. po jego dopoznaniu wdał się w spór co do istoty, nie podnosząc zarzutu niewłaściwego oznaczenia strony pozwanej. Sąd Okręgowy stwierdził, że przeprowadzona przez pozwanego komornika na wniosek Józefa C. egzekucja była bezprawna. Wierzytelność objęta egzekucją powstała przed ogłoszeniem upadłości Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik”, w związku z czym, w świetle obowiązującego wówczas art. 63 § 1 Prawa upadłościowego, po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości spółdzielni niedopuszczalne było wszczęcie i

prorowadzenie egzekucji, a wierzyciel mógł dochodzić zaspokożenia swoich wierzytelności jedynie poprzez zgłoszenie ich sędziemu komisarzowi. W wyniku działania pozwanego komornika, polegającego na zajęciu rachunku bankowego powoda, powstała szkoda w postaci uszczuplenia aktywów masy o kwotę 162.262,50 zł. Zdaniem Sądu Okręgowego, pomiędzy czynnościami komornika a powstałą szkodą istnieje adekwatny związek przyczynowy skoro wierzyciel, na rzecz którego komornik wyegzekwował wskazaną wyżej kwotę - Józef C., którego wierzytelność zaliczona została do kategorii VI, nie miał szans na zaspokożenie się z masy upadłości w ramach podziału funduszków masy.

Sąd nie uwzględnił twierdzeń pozwanego komornika w zakresie, w jakim wskazywał na możliwość uzyskania przez Józefa C. zaspokożenia z masy upadłości w kwocie nie niższej niż 174.256,78 zł. Podniósł, że pozwany jako podstawę przeprowadzonych wyliczeń przyjął stan aktywów i wierzytelności w chwili ogłoszenia upadłości, podczas gdy winien wziąć pod uwagę stan istniejący w chwili zamknięcia rozprawy w niniejszym postępowaniu. Sąd podkreślił, że pozwany w chwili obecnej nie mógł skutecznie kwestionować prawidłowości czynności podjętych w toku postępowania upadłościowego, albowiem uczestnicy tego postępowania mogli wnosić stosowne środki zaskarżenia w toku tego postępowania. Dodał, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostają twierdzenia pozwanego komornika o wyrządzeniu przez syndyka w toku postępowania upadłościowego szkody w masie upadłości poprzez sprzedaż dwóch nieruchomości za kwotę 51.000 zł, w sytuacji gdy inni oferenci proponowali kwotę 120.000 zł. Gdyby bowiem nawet przypisać syndykowi spowodowanie szkody w wysokości 69.000 zł, to nie miałoby to żadnego wpływu na możliwość zaspokożenia się Józefa C. w postępowaniu upadłościowym, a w rezultacie na wysokość wyrządzonej szkody.

Jako podstawę odpowiedzialności komornika przyjęto art. 23 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji w zw. z art. 417 k.c., oba przepisy w brzmieniu obowiązującym w dacie zdarzenia. Zdaniem Sądu przepis art. 417 k.c. powinien być przy tym rozumiany w znaczeniu nadanym mu przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00 (OTK ZU nr 8, poz. 256), a więc niezależnie od winy sprawcy szkody.

W ocenie Sądu Okręgowego odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez komornika jako funkcjonariusza publicznego wykonującego funkcje władzy publicznej ponosić winien również Skarb Państwa. Zdaniem Sądu odpowiedzialność Skarbu Państwa za wyrządzoną przez komornika szkodę oparta jest na zasadzie bezprawności, niezależnie od winy, przy czym odpowiedzialność obu pozwanych jest solidarna (art. 441 k.c.).

Sąd Okręgowy zasądził od pozwanych na rzecz powoda kwotę 162.262,50 zł, jak również przyznał na rzecz powoda odsetki ustawowe od dnia 17 grudnia 2003 r., a żądanie o zasądzenie odsetek za okres wcześniejszy oddalił.

Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji pozwanych, wyrokiem z dnia 23 września 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 o tyle, że kwotę 162.262,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 grudnia 2003 r. zasądził od pozwanych Artura Z. - Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym i Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego solidarnie na rzecz Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik” w upadłości i w punkcie 3 w ten sposób, że zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik” w upadłości kwotę 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, odrzucił obie apelacje w zakresie dotyczącym punktu 2, a w pozostałej części apelacje oddalił.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjął je za własne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut braku zdolności sądowej syndyka masy upadłości Spółdzielni Rolniczo - Handlowej „Rolnik” jest spóźniony. Ponadto zauważył, że sentencja stanowi całość z podanymi na końcu motywami rozstrzygnięcia. Nie są to dwie odrębne czynności sądu, wymagające dwóch odrębnych kompletów podpisów składu orzekającego.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że pozwany komornik wszczynając egzekucję i przekazując wyegzekwowaną kwotę wierzycielowi, mimo szeregu wątpliwości co do jej dopuszczalności, nie tylko postąpił niezgodnie z prawem, ale również nie dochował należytej staranności, która pozwoliłaby mu na uniknięcie szkody. Skutkuje to odpowiedzialnością odszkodowawczą komornika na podstawie 23 ust. 1 ustawy o komornikach i egzekucji. Sąd podzielił stanowisko Sądu Okręgowego

o zasadności dochodzonego roszczenia zarówno co do zasady, jak i wysokości. Uznano jednak, że kwotę 162.2626,50 zł należało zasądzić nie na rzecz syndyka, a na rzecz upadłego.

W ocenie Sądu, skoro pozwany komornik Artur Z. odpowiada w stosunku do powoda z czynu niedozwolonego, a pozwany Skarb Państwa odpowiada za delikt komornika bez potrzeby wykazywania mu samodzielnej odpowiedzialności sprawczej, zachodzi solidarna odpowiedzialność pozwanych na podstawie art. 441 § 1 k.c.

Wskazany wyżej wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną w całości zarówno przez pozwanego Artura Z. – Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym, jak również przez Skarb Państwa Sąd Rejonowy.

Jako podstawy skargi pozwany Artur Z. wskazał naruszenie:

- art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 324 § 3 k.p.c. w powiązaniu z art. 361 k.p.c. poprzez ustalenie, iż Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 4 lipca 2002 r. ogłosił upadłość Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik”;
- art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 64 § 1 k.p.c., którego zastosowanie powinno skutkować odrzuceniem pozwu;
- art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez orzekanie ponad żądanie;
- art. 384 k.p.c. poprzez zasądzenie świadczenia na niekorzyść apelujących;
- art. 370 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c. poprzez odrzucenie apelacji w zakresie dotyczącym punktu 2 (drugiego) wyroku Sądu Okręgowego, na skutek niezastosowania art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 3 k.p.c. oraz 398¹³ § 1 k.p.c.
- art. 365 § 1 k.p.c. w związku z art. 161 § 2 i art. 168 Rozporządzenia Prawo upadłościowe, poprzez przyjęcie, iż prawomocna i niezaskarżona przez Józefa C. lista wierzytelności wiąże pozwanego Artura Z.;

- art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 770 k.p.c. oraz art. 770¹ k.p.c. poprzez ustalenie, iż prawomocne oddalenie skargi na ustalenie kosztów postępowania egzekucyjnego w sprawie 3459/04 nie jest wiążące w niniejszej sprawie;
- art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez odmowę zawieszenia postępowania cywilnego do czasu prawomocnego zakończenia sprawy karnej przeciwko syndykowi zawisłej przed Sądem Rejonowym pod sygn. K 125/07;
- art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez odmowę przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego na okoliczność hipotetycznej wysokości szkody.

Jako podstawy skargi pozwany Skarb Państwa Sąd Rejonowy w Inowrocławiu wskazał naruszenie:

- art. 324 § 3 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. i art. 14 § 1 pkt 3 oraz art. 60 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 roku Prawo upadłościowe (tekst jednolity Dz. U. z 1991 roku, nr 118, poz. 512 ze zm.) oraz art. 379 pkt 2 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że istnieje w sensie procesowym postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 4 lipca 2002 r., sygn. 87/02, a w konsekwencji, że wywołało ono skutki w postaci ogłoszenia upadłości Spółdzielni Rolniczo - Handlowej „Rolnik” i wyznaczenia syndyka upadłości, podczas gdy Syndyk masy upadłości Spółdzielni Rolniczo - Handlowej ROLNIK nie istnieje i nie ma zdolności sądowej, zaś Janusz F. nie pełnił funkcji Syndyka i nie mógł w jego imieniu udzielić skutecznie pełnomocnictwa, co doprowadziło do nieważności postępowania;
- art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c. i art. 386 § 3 k.p.c. przez nie wzięcie pod uwagę z urzędu nieważności postępowania wynikającej z pierwotnego braku zdolności sądowej strony powodowej, skutkującej koniecznością uchylenia wyroku i odrzucenia pozwu;
- art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez zasądzenie świadczenia na rzecz Spółdzielni Rolniczo Handlowej „Rolnik” w upadłości

pomimo jednoznacznego żądania Syndyka masy upadłości w/w Spółdzielni zasądzenia świadczenia wyłącznie na jego rzecz;

- art. 417 § 1 k.c. w związku z art. 361 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że upadłemu należy się odszkodowanie, za szkodę wyrządzoną jego wierzycielom, której stan bierze się pod uwagę z daty późniejszej niż jej wyrządzenie.

Skarżący Artur Z. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, bądź o uchylenie wyroku i odrzucenie pozwu lub umorzenie postępowania, względnie o uchylenie wyroku i zmianę wyroku Sądu Okręgowego poprzez oddalenie powództwa w całości. Skarżący Skarb Państwa Sąd Rejonowy wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego oraz wyroku Sądu Okręgowego i odrzucenie pozwu, względnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Powód wniósł o odmowę przyjęcia, ewentualnie o oddalenie obydwu wniesionych skarg kasacyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Obie skargi kasacyjne zawierają wspólne zarzuty, a skarga pozwanego Artura Z. także zarzuty dodatkowe, których nie przytacza skarga pozwanego Skarbu Państwa. W pierwszym rzędzie należy odnieść się do najdalej idących zarzutów obu skarg kasacyjnych o nieważności postępowania w sprawie. Nieważność ta ma być spowodowana tym, że postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 4 lipca 2002 r., U – 87/02 o ogłoszeniu upadłości Spółdzielni Rolniczo – Handlowej „Rolnik” i o wyznaczeniu syndyka, zdaniem skarżących, nie istnieje w sensie procesowo – prawnym, gdyż skład orzekający podpisał się tylko pod uzasadnieniem, nie podpisując jego sentencji.

Konstrukcja tego postanowienia jest następująca: po rozstrzygnięciach o treści odpowiadającej orzeczeniu o ogłoszeniu upadłości, Sąd - nie kończąc zdania – zamieścił słowo „albowiem” i po nim dokończył zdanie, dodając potem dwa następne i pod tak skonstruowanym orzeczeniem sędziowie złożyli podpisy. Nie ulega wątpliwości, że zarówno pod względem graficznym, logicznym i treściowym tak skonstruowane orzeczenie stanowi całość, której rozdzielanie

byłoby zabiegiem sztucznym i nieracjonalnym. Utrzymywanie zatem, że nie zostało ono podpisane, a tym samym, że w sensie prawno – procesowym nie istnieje, jest stanowiskiem skrajnie formalistycznym, którego nie można akceptować. Tym samym niezasadne jest twierdzenie obu pozwanych, że działanie syndyka w niniejszej sprawie było niedopuszczalne, gdyż w gruncie rzeczy nie było w niej strony powodowej. Oznacza to, że zgłoszony przez nich zarzut o nieważności postępowania z przyczyny pierwotnego braku zdolności sądowej strony powodowej jest chybiony.

2. Nietrafny jest też drugi zarzut podniesiony w obu skargach, jakim jest naruszenie art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Pozwani twierdzą, że niedopuszczalna była zmiana przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego przez zasądzenie dochodzonej kwoty na rzecz samej Spółdzielni w upadłości. Od początku procesu strona powodowa była bowiem oznaczona jako syndyk masy upadłości Spółdzielni Rolniczo – Handlowej „Rolnik”, zatem dokonanie takiej zmiany bez inicjatywy strony powodowej było, zdaniem skarżących, orzekaniem ponad żądanie. Stanowisko to nie uwzględnia specyfiki statusu prawnego, w jakim znajduje się podmiot prawa po ogłoszeniu upadłości. W wyroku z dnia 7 października 2004 r., IV CK 86/04 (Biul. SN 2005, nr 2, s. 15) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że mimo ogłoszenia upadłości i związanej z tym utraty przez upadłego prawa zarządu majątkiem, stanowiącym od tej chwili tzw. masę upadłości, majątek ten należy w dalszym ciągu do upadłego. Podmiotem praw i obowiązków wchodzących do tego majątku pozostaje więc w dalszym ciągu upadły, a nie syndyk. Jednakże stosownie do art. 60 Prawa upadłościowego z dnia 24 października 1934 r. (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, ze zm.; także art. 144 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. Nr 60, poz. 535, ze zm.) postępowanie dotyczące mienia wchodzącego w skład masy upadłości może być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciw niemu. Jest to przypadek tzw. zastępstwa procesowego pośredniego (podstawienia procesowego, subrogacji), kiedy zastępca działa wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz zastąpionego. Dlatego też w sprawie, w której syndyk działa na rzecz upadłego, świadczenie dochodzone przez syndyka powinno być zasądzone na rzecz upadłego, jak to prawidłowo uczynił Sąd Apelacyjny.

Podważanie przez pozwanych rozstrzygnięcia w tym zakresie jest więc nieuzasadnione.

Natomiast pozwany Artur Z. trafnie zarzuca, że Sąd Apelacyjny - przy zaskarżeniu wyroku tylko przez stronę pozwaną - nie mógł zmienić postaci odpowiedzialności pozwanych i przypisać im odpowiedzialności solidarnej, gdyż była to zmiana na niekorzyść strony wnoszącej apelację (*reformatio in plus*), niedopuszczalna w świetle art. 384 k.p.c. W tym więc zakresie zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu i zmianie przez wyeliminowanie zasady solidarnej odpowiedzialności pozwanych (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

3. Niezasadne są zarzuty pozwanych, kwestionujące poniesienie szkody przez stronę powodową oraz jej wysokość. Formułując je skarżący pomijają ustalenia Sądu, które mają tu podstawowe i rozstrzygające znaczenie. Zgodnie z tymi ustaleniami, wierzyciel, na rzecz którego komornik wyegzekwował sporną kwotę, nie uzyskał by zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym, gdyż według prawomocnej listy wierzytelności, ustalonej w postępowaniu upadłościowym, pozostała kwota tej samej wierzytelności przysługującej Józefowi C. została zaliczona do kategorii VI i nie miała żadnych szans na zaspokojenie. Sugestie, że wierzytelność ta mogłaby zostać zaliczona do kategorii II i wyegzekwowana w postępowaniu upadłościowym są w realiach sprawy zupełnie bezpodstawne. Należy zatem podkreślić - za Sądami obu Instancji - że szkoda poniesiona przez upadłego polega na bezprawnym wyegzekwowaniu z jego konta przez komornika kwoty dochodzonej pozwem już po ogłoszeniu upadłości strony powodowej, przez co doszło do zmniejszenia majątku upadłego. Jest to więc szkoda wyrządzona upadłemu, a fragment rozważań Sądu o wyrządzeniu tym działaniem komornika szkody także wierzycielom strony powodowej - słusznie krytykowany przez pozwany Skarb Państwa - stanowi tylko niepotrzebny wtřęt, zaciemniający nieco wyw3d prawny, ale nie mający ostatecznie wpływu na trafność rozstrzygnięcia. Jeśli chodzi o wysokość szkody, to, zgodnie z ustaleniami Sądu, obejmuje ona wyegzekwowaną wierzytelność plus koszty postępowania egzekucyjnego i obaj skarżący kwestionują ją bezpodstawnie. Zasadę prawną odpowiedzialności obu pozwanych przesądził zaś Sąd Najwyższy w pierwszym wyroku wydanym w niniejszej sprawie jako odpowiedzialność deliktową. W stosunku do pozwanego

komornika opiera się ona na podstawie art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882, ze zm.) – dalej jako „u.k.s.e.” w zw. z art. 417 k.c. – oba przepisy w brzmieniu obowiązującym w dacie wyrządzenia szkody, zaś w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa na art. 417 k.c. Sąd Najwyższy podkreślił przy tym, że ten ostatni przepis należy rozumieć w znaczeniu nadanym mu przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00 (OTK Zb. Urzęd. 2001, nr 8, poz. 256), jako podstawę odpowiedzialności za działanie lub zaniechanie władzy publicznej albo za występujące w jej imieniu osoby niezgodne z prawem, a zatem niezależnie od winy sprawcy szkody. Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że jest tym poglądem związany w świetle art. 398²⁰ k.p.c., mając dodatkowo na uwadze, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 lutego 2009 r. w sprawie SK 34/07 uznał, że art. 23 u. k. s. e. w brzmieniu obowiązującym do dnia 12 listopada 2004 r. jest zgodny z Konstytucją. Tym samym kwestionowanie zasady prawnej odpowiedzialności pozwanych jest bezskuteczne.

4. Niezasadne są pozostałe zarzuty skargi kasacyjnej pozwanego Artura Z. I tak, skoro pozwany ten zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, to oznaczało, że kwestionował go także w zakresie oddalającym częściowo roszczenie o odsetki, a zatem w tym zakresie apelacja została prawidłowo odrzucona, jako niedopuszczalna i kwestionowanie tego rozstrzygnięcia jest bezpodstawne. Nie było też potrzeby oczekiwania na zakończenie sprawy karnej prowadzonej przeciwko syndykowi, gdyż pozwany nie wykazał, że wynik tamtej sprawy miałby wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej. Stąd też zarzut naruszenia art. 177 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. nie może odnieść skutku. Wreszcie, wobec prawidłowego ustalenia przez Sąd wysokości szkody, o czym była już mowa, wniosek pozwanego o powołanie biegłego do jej szacowania był niesłuszny i prawidłowo został przez Sąd oddalony. Uzasadnia to ocenę, że zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 278 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. jest również chybiony.

5. Reasumując, poza korektą wyroku w części, w której Sąd przyjął solidarną odpowiedzialność pozwanych, co z przyczyn procesowych było niedopuszczalne, w pozostałym zakresie skargi kasacyjne podlegały oddaleniu, jako niezasadne (art. 389¹⁴ k.p.c.). Uzasadniało to zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda

stosownej części kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym (art. 100 k.p.c.). Zasadą orzekania o kosztach jest, że ma ono charakter akcesoryjny w odniesieniu do rozstrzygnięcia o istocie sprawy. Skoro więc, ze względów proceduralnych, niedopuszczalnym stało się przypisanie pozwanym odpowiedzialności odszkodowawczej solidarnej, należało konsekwentnie przyjąć, że zasądzenie kosztów nie mogło również przybrać postaci należności solidarnej.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.

jz